

Ανιχνεύσεις

Του Απόστολου Λακασά
lakasas@otenet.gr

«Στόχος είναι ο έλεγχος των φορέων της έρευνας»

Συνέντευξη στην *Οικονομική* του Θωμά Μαλούτα, αντιπροέδρου του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών

Ενώ ονεθός παραμένει σε δεύτερο πλάνο, καθώς δεν θεωρείται ... πιασάρικη, η κοινωνική έρευνα βρέθηκε το τελευταίο διάστημα στο προσκήνιο, ύστερα από τις επινοιαίες αντιδράσεις που προκάλεσε η κυβερνητική απόφαση για συγχώνευση του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) και του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (ΕΙΕ). Και οι δύο πλευρές είναι αντίθετες στο «γάμο», όμως η κυβέρνηση επιμένει. Μάλιστα, όπως ανέφερε στην Οικονομική ο γενικός γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας του υπουργείου Ανάπτυξης Φίλιππος Τσαλιδής, οι εκπρόσωποι των ερευνητικών κέντρων είχαν συμφωνήσει από το 2005 στην ανάγκη των αλλαγών και των συγχωνύσεων. «Πραγματικά χρειάζονται έργα, αλλά οι αποφάσεις για τους ερευνητικούς φορείς που εξαγγέθηκαν είναι τόσο πρόχειρες και ατεκμηρίωτες που είναι καταδικασμένες να μείνουν στα λόγια», μας λέει από την πλευρά του ο αντιπρόεδρος του ΕΚΚΕ Θωμάς Μαλούτας. Ο ίδιος, στη συνέντευξη που μας παραχώρησε, θεωρεί ότι η απόφαση για το «γάμο» ΕΚΚΕ-ΕΙΕ υπαγορεύθηκε από την ανάγκη να παρουσιαστούν μεταρρυθμίσεις διαρθρωτικού χαρακτήρα στο δημόσιο τομέα, ενώ εκτιμά ότι λόγω της υποαξιοποίησης η έρευνα στην Ελλάδα φθίνει.

Η κυβερνητική απόφαση κάνει λόγο για συγχώνευση του ΕΚΚΕ με το ΕΙΕ. Ο λόγος που προβάλλεται είναι η εξοικονόμηση λειτουργικών εξόδων (π.χ. από μισθούς). Δεν ισχύει κάτι τέτοιο; Η αλήθεια είναι ότι η κυβερνητική απόφαση είναι ουσιαστικά ατεκμηρίωτη. Ο υπουργός Ανάπτυξης στις 11/6 ανέφερε ότι είναι παρακινδυνευμένο να δώσει κανείς πολύ ονγκεκρημένο αριθμό, αλλά ότι είναι οίγουρο πως θα υπάρξει εξοικονό-

μηση από τον περιορισμό των κέντρων, των νοστιούτων και των διοικητικών ονμβουλίων. Ωστόσο, ο οπλολογομός είναι εύκολος. Η απόφαση της Διοιοργικής Επιτροπής προβλέπει τη μείωση του αριθμού των ερευνητικών κέντρων κατά δύο και των νοστιούτων τους από 31 σε 20. Όσον αφορά την εξοικονόμηση πόρων, ο οπλολογομός είναι εύκολος. Θα υπάρξει εξοικονόμηση 13 διενθνικών θέσεων, κάτι που, κατ' αρχάς, μπορεί να μην ακούγεται αμελητέο (ιδιαίτερα μάλιστα όταν στις ονενητεύξεις Έππου του ονπουργού ο μικρός

«Το επιχείρημα της εξοικονόμησης δημόσιων δαπανών, –το οποίο προβάλλεται υπέρ των συγχωνεύσεων– δεν ευσταθεί»

αυτός αριθμός «καμουφλάρεται» μέσα σε μια γενική μείωση μιλών Δ.Σ., από 192 σε 66, η οποία αφορά το σύνολο των ονομοιογενών φορέων που οπιοτεύει το ονπουργείο Ανάπτυξης). Ποια θα είναι, όμως, η πραγματική εξοικονόμηση από την κατάργηση αυτών των θέσεων; Οι διενθνικές νοστιούτων και οι πρόεδροι των κέντρων είναι αποκλειστικά, σύμφωνα με το νόμο, είτε καθηγητές ΑΕΙ είτε ερευνητές πρώτης βαθμίδας και αμείβονται με

οινολικό μισθό που ονερβαίνει αυτών του πρωτοβάθμιου καθηγητή κατά περίπου 800 ευρώ μηνιαίως. Έτσι, με δεδομένο ότι όλοι οι οπιοσολογόμενοι στα ερευνητικά κέντρα θα παραμείνουν στις θέσεις τους και ότι οι «καταργούμενοι» πρόεδροι και διενθντές θα οπιοτρέψουν στις μόνιμες θέσεις τους στα ΑΕΙ ή τα ερευνητικά κέντρα, οι οπιοτεινόμενες ονχωνεύσεις θα οπιτύχουν μια οοκονομία της τάξης των 10.000 ευρώ μηνιαίως. Και ενώ δεν θα οπιφέρουν καμιά οσοιαστική εξοικονόμηση, θα οπτερήσουν την έρευνα από 13 οπιοπειραμένα οπτελέχη που οπην οπιοιονοτήτά τους δεν διοικούν μόνο αλλά ονμετέχουν ενεργά στο ερευνητικό έργο. Εξάλλου, η οπραιτέρω εξοικονόμηση που η απόφαση οπιοδοκά από την κατάργηση Δ.Σ., οπίσης δεν αφορά τα ερευνητικά κέντρα, οπού τα Δ.Σ. τους οπιουλοούνται από τους οπρόεδρους και τους διενθντές των νοστιούτων και από οπκροοοπούους των εργαζομένων, κανείς εκ των οποίων δεν οπιοζημύνεται για τη ονμετεοχή του στις οννεοδριάσεις. Αντίθετα, οι μεταοτεγασίες που ολογικά οννεοπάγεται αυτη η αναδιοργάνωση θα οπιφέρουν οπλοπλάσιο κόστος. Συνοπώς, το επιχείρημα της εξοικονόμησης δημόσιων δαπανών δεν ευσταθεί.

Για φέτος το ονπουργείο Ανάπτυξης ζήτησε από το ΕΚΚΕ να μειώσει τον οπροϋπολογοισμό του; Πώς κινείται η οπρηματοδότηση του ΕΚΚΕ τα τελευταία χρόνια;

Το ονπουργείο ζήτησε από το ΕΚΚΕ, οπώς και από τα άλλα κέντρα, να μειώσουν τον οπροϋπολογοισμό τους κατά 10%. Είναι και αυτό ένα μέτρο που ο οπροκροότιος οπαρακτύρας του δείχνει αδυναμία οντιμετώπισης της κρίσης με οπχεοιαομό και, οννε-

πως, ανάλογα με τη στρατηγική θέση των διαφόρων φορέων. Εδώ και πολλά χρόνια η δημόσια χρηματοδότηση των ερευνητικών κέντρων καλείται με τή βίας τη μισθοδοσία και τις λοιπές ανελαστικές δαπάνες. Και, με δεδομένο ότι οι δαπάνες μισθοδοσίας και τα λειτουργικά έξοδα αυξάνονται με υψηλότερο ρυθμό από την αύξηση της επιχορήγησης, η κάλυψη αφορά όλο και μικρότερο αριθμό ερευνητών και διοικητικών υπαλλήλων, με την έννοια ότι οι συνάδελφοι που οντασιοδοτούνται ή αποχωρούν αντικαθίστανται σε ελάχιστο βαθμό. Ο μέσος όρος ηλικίας των ερευνητών και ερευνητριών του Κέντρου, που ο αριθμός τους συνεχώς φθίνει, είναι πλέον άνω των 50 ετών και σηματοδοτεί τη γήρανση, τη συρρίκνωση και την πορεία αργού θανάτου στην οποία έχει οδηγηθεί το ΕΚΚΕ και από την οποία δεν θα γλιτώσει αν η αντιμετώπιση του δεν αναστραφεί. Η μείωση του προϋπολογισμού του Κέντρου κατά 10% θα αντιμετωπισθεί φέτος με την εκμείνωση των μικρών αποθεματικών ασφαλείας που είχε δημιουργήσει το ΕΚΚΕ από την προηγούμενη δεκαετία. Από τον χρόνον, οποιαδήποτε μείωση του προϋπολογισμού θα σημαίνει αδυναμία πληρωμής μισθών. Έτσι, θα μπει και το ΕΚΚΕ στον παράλογο χορό—που οριζόμενα άλλα ερευνητικά κέντρα έχουν ήδη μπει—των περικοπών, από τη μία πλευρά, και έκτακτων επιχορηγήσεων, από την άλλη, για την κάλυψη των ανελαστικών τους δαπανών.

Τι, κατά την άποψή σας, κρίβει η απόφαση της συγχώνευσης; Τι δείχνει η κίνηση αυτή; Μιλώντας με στελεχος του ΕΚΚΕ μου ανέφερε ότι η συνένωση δημιουργεί ανησυχίες για την τύχη της «καθόλου πιασάρικης» κοινωνικής έρευνας σε μία χώρα που γενικά η έρευνα υποχρηματοδοτείται.

Η γενικότερη απόφαση για τις καταργηστές-συγχωνεύσεις στο χώρο των ερευνητικών κέντρων έχει υπαγορευθεί από επιδιώξεις που βρίσκονται εκτός του τομέα της έρευνας και, κυρίως, από την ανάγκη να παρουσιαστούν με ταρτηθμίσεις διαρθρωτικούς χαρακτήρα στο δημόσιο τομέα. Η σπονδή και η προχειρότητα με την οποία προσβείται, καθώς και η παντελής έλλειψη μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για τις μεταβολές που προτείνονται, δείχνουν ότι πρόκειται μάλλον για επικοινωνιακό παιχνίδι και τίποτε περισσότερο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η απόφαση δεν είναι επικίνδυνη και το ΕΚΚΕ—όπως σχολίασε φίλος κοινωνιολόγος—

καλό θα ήταν να μην έχει την τύχη του γηπέδου της ΑΕΚ, που γκερεμίστηκε και δεν ξαναχτίστηκε ούτε στην παλιά του θέση ούτε αλλού. Το υπουργείο Ανάπτυξης, άλλωστε, έχει ήδη δώσει δείγματα γραφής με τον προβληματικό νόμο για την έρευνα και την τεχνολογία που ψηφίστηκε από τη Βουλή στις αρχές του 2008 και ακόμη βρίσκεται σε αναστολή, λόγω δυσκολιών στην εφαρμογή του που δεν είχε προβλέψει εξαιτίας πλημμελούς προτομοσίας. Όσον αφορά το ΕΚΚΕ ειδικότερα, και το κομμάτι ανθρωπιστικών σπουδών του ΕΠΕ με το οποίο προβλέπεται να ενωθεί, θεωρώ ότι δεν υπήρξε κάποια ιδιαίτερη ατζέντα, πέραν της «ανακλαστικής» υποβαθμίσσης και των δύο αυτών τομέων, οι οποίοι εζ' ορισμοί εξαρτώνται από το δημόσιο ενδιαφέρον και τη δημόσια χρηματοδότηση και, ως εκ τούτου, αποτελούν πολύ χαμηλή προτεραιότητα για την ηγεσία του υπουργείου. Γενικότερα, η αναδιάρθρωση που προτείνεται, κάτω από την επίφαση εξορθολογισμού, μοιάζει να στοχεύει στον αυξημένο έλεγχο των φορέων της έρευνας—με τον περιορισμό των νοσημάτων και των διεθνών τους που εκλέγονται με αμυγώς ακαδημαϊκά κριτήρια—και με τη συγκέντρωση σημαντικών πόρων σε νέους, και ίσως πιο ελέγξιμους, φορείς απ' ό,τι τα παραδοσιακά κέντρα όπως το ΕΠΕ και ο Δημόκριτος.

Πολλές φορές ακούμε στη χώρα μας ερευνητές από το χώρο των κοινωνικών επιστημών να διαμαρτύρονται ότι οι ιθύνοντες αγνοούν την ερευνητική δουλειά και στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων βαρύνει το όποιο πολιτικό όφελος. Ισχύει κάτι τέτοιο;

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους οι κοινωνικές επιστήμες και η κοινωνική έρευνα μπορεί να αντιμετωπίζονται απαξιωτικά και με δνοποτία από την εξουσία και αφορούν είτε την ψευδαίσθηση ότι τα κοινωνικά προβλήματα—σε αντίθεση με εκείνα του φυσικού κόσμου—είναι σχετικώς προφανή και μπορούν να αντιμετωπισθούν με την κοινή λογική, είτε στην προσπάθεια αποφυγής του επαναστατικού χαρακτήρα της κοινωνικής αντιστάσεως ή στην ιδεολογική πεποίθηση ότι τα κοινωνικά προβλήματα επιλύονται ουσιαστικά μέσω της ανάπτυξης, την οποία επιτεγχάνει η απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς και όχι η κρατική παρέμβαση. Στη χώρα μας, ειδικότερα, η μακρά εναλλαγή προβληματικών συγκυριών και ανταρτικών καθυστερήσεων οδήγησε σε καθυστερημένη ένταξη του κεντρικού κλάδου των κοι-

Θωμάς Μαλούτας: «Το ΕΚΚΕ σύρεται στον παράλογο χορό αφενός περικοπών, αφετέρου έκτακτων επιχορηγήσεων για την κάλυψη των ανελαστικών τους δαπανών»

νωνικών επιστημών—της Κοινωνιολογίας—στο πανεπιστήμιο. Επιπλέον, ο πελατειακός και αποσοσιαριστικός χαρακτήρας των παρεμβάσεων διενκολυνόταν από την αδιαφάνεια και την απουσία ερευνητικών αποτελεσμάτων. Κατόπιν, παρά τις πολιτικές αλλαγές και τη μακρόχρονη πλέον ιδεολογική κυριαρχία των νεοφιλελευθериομύ, ο χαρακτήρας των πολιτικών και της δημόσιας διοίκησης δεν μεταβλήθηκαν σημαντικά, παρά τα διαδοχικά πολιτικά προτάγματα του εκογχρονισμού και των μεταρτηθμίσεων. Ο χώρος της έρευνας—και του πανεπιστημίου—βρίσκεται έτσι σήμερα στο στόχαστρο, όχι με βάση το πραγματικό περιεχομένο του, το έργο που προσφέρει και τις προοπτικές που έχει, αλλά ως πεδίο προβολής των συσσωρευμένων προβλημάτων της κρατικής μηχανής και, ενδεχομένως, ως σχετικά εύκολος στόχος. Στις πέντε δεκαετίες της ύπαρξης του το ΕΚΚΕ έχει εξοικειωθεί με το σχετικά περιορισμένο ενδιαφέρον των συσσωρευμένων κοινωνικής έρευνας. Αυτό που προσπαθούμε να αποφύγουμε είναι να καταστραφεί ένας σημαντικός θεσμός, ο πλούτος της παραδόσης του και οι δυνατότητες ανάπτυξης του στο βιομηχανικό πρόκαυρη ανάπτυξης να δημοσχευηθούν εντεπώς. ■